निर्णय नं. १

स्याङ्गजा जिल्लाको आ.व.०७२/०७३ को जिल्ला स्तरीय वार्षिक समिक्षा गोष्ठी मिति २०७३/०४/२० गते स्थानीय विकास अधिकारी श्री महेश भट्टराई ज्यूको अध्यक्ष, प्रमुख जिल्ला अधिकारी श्री हरि प्रसाद पन्थीज्यूको प्रमुख आतिथ्यता र जिल्ला स्तरीय राजनैतिक दलका प्रमुख एवं प्रतिनिधि, कार्यालय प्रमुखज्यूहरु, पत्रकार, नागरिक समाज अन्य सरोकारवाला महानुभावहरुको उपस्थितिमा आ-आफ्नो कार्यालय एवं संघ संस्थाको योजना तथा कार्यक्रमको प्रस्तुतिकरण गर्ने काम सम्पन्न भयो । प्रस्तुतीकरण भएका सरकारी र गै.स.स.निकायका कार्यक्रममा देखिएका देहायमा उल्लेखित सवल पक्षहरुलाई दिगो वनाउने र कमजोर पक्षहरुको सम्वन्धमा सहभागिले राख्नु भएको जिज्ञासालाई मनन गर्दै आगामी दिनमा सुधार गरेर जानु पर्ने तर्फ सम्वन्धीत निकायको ध्यान आकर्षण गराउने निर्णय गरियो ।

देखिएका मुख्य मुख्य अनुकरणीय कार्यहरु

आर्थिक विकास क्षेत्रगत रुपमा :

- जिल्ला खाद्यान्नमा आत्म निर्भर हुने तर्फ गएको ।
- जिल्लामा उत्पादित सुन्तला अदुवा तरकारी कफी तथा मह जिल्ला वाहिर निर्यात हुन थालेको ।
- व्यवसायिक फलफूल खेती गर्न शुरु गरिएको ।
- आलु श्रोत केन्द्र स्थापनामा पहल गरिएको ।

वन तथा वातावरण क्षेत्रगत रुपमा :

- सामुदायिक बन उपभोक्ता समितिमा महिला सहभागिता र सक्रियता वृद्धि भएको ।
- अमिस्रो, डाले घांस रोपण कार्य सफल रुपमा सम्पन्न भएको
- समुदायमा आधारित कार्यक्रम बढी प्रभावकारी भएको ।
- संयुक्त अनुगमन कार्य प्रभावकारी भएको ।
- विपन्न परिवारहरुमा धुवारहित चुल्हो निर्माण कार्य भएको ।
- साझेदारी एवं समन्वय गरि विभिन्न संरक्षण कार्य संचालन गरिएको ।

सामाजिक क्षेत्रगत रुपमा :

- वाल विकास केन्द्रको विस्तार भएको, ५ वर्षे वाल रणनीतिक योजना निर्माण ।
- दलित, अपाङ्ग छात्रवृति वितरण, शैक्षिक सामाग्री तथा विद्यालय अनुदान कार्यक्रममा वृद्धि भएको ।
- वृहत स्वास्थ्य शिविर, घुम्ती सेवा शिविर तथा सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रम संचालन गरिएको ।
- सामाजिक परीक्षण कार्यको थालनी भएको ।
- महिला समुहहरुको संस्थागत विकासमा सुदृढीकरण तथा भौतिक पूर्वाधारको विकास, लैङ्गीक हिंसा विरुद्ध व्यापक जनचेतना अभिवृद्धि ।
- विभिन्न समितिहरुमा महिला नेतृत्वको वृद्धि भइरहेको ।
- लक्षित वर्गको कार्यक्रम छनौट तथा कार्यान्वयनमा जागरण पैदा भएको ।
- स्याङजा जिल्लालाई खुला दिसामुक्त जिल्ला घोषण भएको
- पुर्ण सरसफाई रणनीतिक योजना तयार भई लागु भएको ।

भौतिक पूर्वाधार विकास क्षेत्रगत रुपमा :

- दिगो विकासमा आधारित आवधिक जिल्ला विकास योजना तयार गरिएको ।
- आधारभूत खानेपानी प्राप्त गर्नेको संख्या वृद्धि भएको ।
- आधारभूत सरसफाई सेवा प्राप्त गर्नेको संख्या वृद्धि भएको ।
- लिफ्टीङ खानेपानी योजनाहरु सफल रुपमा सम्पन्न भएका ।

- जिविसको आन्तरिक आयमा वृद्धि भएको ।
- गाउँविकास समितिको सघन अनुगमन भएको ।
- जिल्लाको बजेट र SNRTP परियोजनाबाट सडक स्तरोन्नती गरी मुख्य सडकहरु बाह्रै महिना सञ्चालनमा ल्याउने व्यवस्था गरिएको ।
- सूचना प्रविधिको उपयोगमा विस्तार गरिएको ।
- जि.वि.स.मा निर्माण सामाग्री परिक्षणको लागि ल्याव स्थापना भई कार्यान्वयनमा आएको ।

देखिएका मुख्य मुख्य समस्याहरु

आर्थिक विकास क्षेत्रगत रुपमा :

- कृषी तथा पशुसेवा कार्यालयका सेवाकेन्द्रस्तरीय भवनहरु जिर्ण हुदै गएका,
- पशु सेवा कार्यालयको भवन पुरानो र सानो भएकोले नियमित कार्य, वैठक तालिम आदि सञ्चालन गर्न कठिन भएको,
- लक्ष्य अनुसार प्रगति हासिल हुन नसकेको
- सिजन अनुसार मल प्राप्त हुन नसकेको,
- कार्यालयमा जिल्लाको आवश्यकता अनुसारको कार्यक्रम सञ्चालन गर्न बजेट प्राप्त हुन नसकेको,

वन तथा वातावरणक्षेत्रगत रुपमा :

- वन क्षेत्र भित्र विना इजाजत वाटो निर्माण हुने गरेको ।
- मोटरवाटो जथाभावी खन्ने कार्यले भू-क्षय वढेको ।
- बजेट न्यून भएकोले माग अनुसार कार्य गर्न नसकिएको ।
- कार्यक्रम संचालन सम्वन्धमा स्पष्ट मापदण्ड नहुनु ।
  उपभोक्ताहरुविकास निर्माणमा सक्रिय हुन नसकेका ।
- चरीचरणको चाप, अनुत्पादक माटो भएको ।
- दक्ष जनशक्तिको पलायन ।

समाजिक क्षेत्रगत रुपमा :

- जनशक्ति र भौतिक पूर्वाधारको कमी भएको ।
- प्रतिभा पलाएन हुने प्रवृत्ति तथा प्रवासन (वसाईसराई) रोक्न उत्पादनमूलक क्षेत्रमा लगानी गर्नुपर्ने ।
- सुरक्षित मातृत्वको लागि प्रोत्साहन कम भएको ।
- विद्यालय एकीकरण र समायोजन भएको ।
- भर्नादरमा लक्ष्य अनुसार वृद्धि गर्न नसकिनु
- विचमा विद्यालय छाड्ने दर घटेको ।
- आचार संहिताको पालना गराउन कठिन भएको ।
- विद्यालयहरुलाई राजनीति मुक्त बनाउन नसकिएको ।

भौतिक पूर्वाधार क्षेत्रगत रुपमा :

- खानेपानी योजना संचालन गर्दा श्रोत को विवाद हुने गरेको ।
- आपतकालिन बजेटको अभाव (वर्षायाममा कुलोको प्रयोग हुने वाढीले नष्ट गर्ने तर बजेटको अभावले तत्काल सहयोग गर्न नसकिने ।
- सिंचित क्षेत्रमा अतिक्रमण, शहरीकरण वढदो भएको ।

- विकासमा जनसहभागिता र चासो घट्दै गएको जनसहभागिता जुटाउन कठिन भएको ।
- विद्युतको समस्याले सेवामा सुधार गर्न कठिन भएको ।
- उपभेक्ता समिति कार्यविधि अनुसार गठन नभएको ।
- उपभोक्ता समितिले जथाभावि नयां ट्र्याक खोल्ने गरेको ।
- उपभोक्ताहरुले समयमै योजना सम्झौता र फरफारक गर्न चासो नदेखाउनु ।
- मेशिनरी सामानको अनियन्त्रित प्रयोग हुने गरेको ।
- कतिपय विषयगत कार्यालयहरुले Bottom up approach वाट आएका योजनाहरुलाई वेवास्ता गरेको
- वालिङ न.पा. फोहरमैला व्यवस्थापनमा उत्कृष्ट भई पुरस्कृत भएको
- **छलफलमा उठेका विषयहरुतथा सुझावहरु :**
- समिक्षा आएका सुझावहरुलाई आगामी वर्षको योजना तर्जुमा गर्दा समावेश गर्नु पर्ने
- जडिवुटि पहिचान, संकलन, प्रशोधन र प्रयोगमा सामुहिक रुपमा पहल गर्नुपर्ने
- विद्यालय गाभिनु को कारण तथा औचित्यको पुष्टयाई हुनुपर्ने ।
- शिक्षामा अत्याधिक सरकारी लगानी हुदा हुदै पनि सो अनुसारको गुणस्तर कायम हुन नसकेको । विद्यालयहरुलाई सहकारीकरण गर्दा राम्रो हुने
- जिल्ला स्तरीय समिक्षा कार्यक्रममा केहि कार्यालय प्रमुखहरुको अनुपस्थिति रहनु ।
- शिक्षकहरुले विद्यालय सम्वन्धि चासो भन्दा राजनीति र उपभोक्ता समितिमा बस्न बढी चासो दिएको ।
- Bottom up approach वाट आएका योजनाहरु समावेश गर्ने कार्यालयहरुलाई पुरस्कार र अवलम्वन नगर्ने कार्यालयहरुलाई दण्डको व्यवस्था हुनु पर्ने ।
- जिल्ला स्तरीय कार्यालयको जिल्ला भरी पहुच भएन ।
- पानीका श्रोत तथा अन्य भूक्षय जोगाउन पहल गरिनु पर्ने
- स्याङजा जिल्लामा रहेको कालिगण्डकी ए जलविद्युत परियोजना वाट प्राप्त हुने विद्युत रोयल्टी रकम यस जिल्लामा कम प्राप्त भएको हुँदा केन्दीय निकायहरुमा पहल गरिनु पर्ने
- विषयगत कार्यालयले आफ्नो प्रगती प्रस्तुत गर्दा जनताको जीवन स्तरमा कति सुधार भयो भन्ने आधारमा मापन गरिनु पर्ने
- फोहरमैला व्यवस्थापनको दीर्घकालिन योजना नवनेको ।
- उपभोक्ता समितिको पूनर्गठन, योजना हस्तान्तरण तथा क्षमता विकास सम्वन्धमा स्पष्ट नीति नभएको
- सडक बालबालिका र मजदुरहरुलाई पनि समेटर कार्यक्रम बनाउनु पर्ने ।
- कार्यालयमा सेवा लिन जांदा महिलाहरुलाई विशेष प्राथमिकता दिनुपर्नेमा सो भए गरेको पाइएन (विशेष गरी विपन्न र ग्रामीण महिलाहरुलाई)
- समयको सवैले ठिक ढङ्गले पालना गर्नुपर्ने ।
- सवैले आ-आफ्नो संगठनको आत्म समिक्षा गर्नुपर्ने ।
- जिल्लाको विकासको सोलोगान अनुसार बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा हुनपर्ने ।
- सडक निर्माणको लगानीमा तथा अन्य केही योजना तथा कार्यक्रममा दोहोरोपना देखिएको ।
- आर्थिक, सामाजिक रुपान्तरण हुने तथा दीर्घकालिन प्रतिफल दिने दृष्टीकोण निर्माण गरि कार्यक्रम संचालन गर्नुपर्ने ।
- तुलनात्मक रुपमा २ आ.व.को प्रस्तुती गरिनुपर्ने ।
- यूवाहरुको पलायन रोक्न रोजगारमूलक कार्यक्रम तर्जुमा हुनुपर्ने ।

- सवै विषयगत कार्यालयहरु सँग समन्वय र साझेदारी गर्न तथा सहभागितात्मक योजना तर्जुमा पद्धति व्यवस्थित ढङ्गवाट अवलम्वन गर्न नसकिएको ।
- गै.स.स.ले कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा सेवा सुविधा पुग्न नसकेको क्षेत्रमा विस्तार गर्न पर्ने ।
- गरीबी मापन तथा तथ्याङ्क प्रकाशन गर्दा शाखा तथ्याङ्क कार्यालय सँग समन्वय गर्नुपर्ने ।
- आवद्यीक तथा वार्षिक योजना निर्माण र कार्यान्वयनमा दलिय प्रतिनिधिले विशेष ध्यान दिनुपर्ने,
- जिल्लाको समानुपातिक विकास हुन नसकेको कारणवाट दुर्गमका गा.वि.स.हरु जिल्लावाट अलग हुने मनसाय प्रकट गरेका
- विषयगत कार्यालयहरुले सतहीमा काम गरेको अनुसन्धानमुलक तरिकवाट काम हुन नसकेको ।
- निर्वाचन क्षेत्र विकास कार्यक्रमका योजना छनौट गर्दा समस्याको सही पहिचान हुन नसकेको गुनासा प्राप्त भएका ।
- आवधिक योजना तयार भई लागु भई सकेको हुँदा विषयगत कार्यालयहरुले वार्षिक योजना निर्माण गर्दा आवधिक योजनाको लक्ष्य हासिल हुने खालका योजना छनौट गरिनु पर्ने
- आर्थिक वर्षको अन्तमा रकम प्राप्त हुने र काम गर्न नसकिएको हुँदा आसातित प्रगती हासिल गर्न नसकिएको ।
- विभिन्न विषयगत मन्त्रालयहरुले आ.व.को अन्तमा योजना पठाउने गरेको
- वार्षिक जिल्ला विकास योजना तयार हुँदा टुक्रे योजनामा रकम विनियोजन हुने गरेकोले गुणस्तरीय काम हुन नसकेको

समिक्षा कार्यक्रमका सन्दर्भमा :

- हल राम्रो तथा व्यवस्थित र सुविधा सम्पन्न भएको ।
- जिल्ला स्थित कार्यालयहरुको समस्टिगत तथा औशत रुपमा वित्तिय प्रगति ९३.७४ प्रतिशत रहेको
- कार्यालयले प्रस्तुत गर्नु अघि एक एक प्रति प्रगति विवरण सरोकारवालासहभागिहरुलाई उपलव्ध गराउनुपर्ने ।
- १८ सरकारी कार्यालय र अन्य संघ संस्था गरी ८ गरि २६ वटाको प्रस्तुती भएको र केहि कार्यालयहरु अनुपस्थित रहेका
- अति व्यस्तताका बावजुत पनि प्रमुख जिल्ला अधिकारी, राजनैतिक दलका प्रमुख एवं प्रतिनिधि, कार्यालय प्रमुख, पत्रकार, विभिन्न संघ संस्था लगायत सरोकारवालाहरुको समिक्षा गोष्ठीमा राम्रो उपस्थिति रह्यो, कुल ७८ जनाको सहभागिता रहेको र उपस्थित सवैको सक्रिय सहभागिता रह्यो ।
- सहभागिहरुवाट जिल्लाको विकास सम्वन्धमा निकै चासो राख्नु भएको पाइयो ।
- सहभागिहरुवाट अत्यन्त समसामयिक र सान्दर्भिक विषयमा सुझाव एवं प्रतिक्रियाहरु व्यक्त भएका ।
- प्राप्त सुझावहरुलाई सम्पूर्ण कार्यालयका प्रमुख एवं प्रतिनिधहरुले सहज ग्रहण गरी भएका विषयवस्तुलाई स्पष्ट पार्ने र कमी कमजोरीहरुलाई हटाउने प्रतिवद्धता व्यक्त गर्ने कार्य भयो ।
-

निर्णय नं. २

यस समिक्षा गोष्ठीमा केही कार्यालय अनुपस्थित रहेको हुँदा उक्त कार्यालयहरुलाई ध्यानार्कषण गराउने निर्णय गरियो ।

निर्णय नं. ३

जिल्ला विकास समिति र विषयगत कार्यालयहरुले संचालन गर्ने योजना कार्यक्रममा दोहोरोपन हटाउने, जिल्ला परिषद् सम्ममा हुने विषयगत समितिको वैठकमा सम्वन्धित विषयगत कार्यालयले आफ्नो मन्त्रालय समन्वय गर्नु पर्ने तर्फ ध्यान दिने निर्णय गरियो ।

निर्णय नं. ४ विषयगत कार्यालयको कार्यक्रमको पनि जिल्ला स्तरीय अनुगमन समितिले प्रभावकारी अनुगमन गर्ने र समिक्षामा राम्रो प्रगति हासिल गर्ने कार्यलयको मनोवल उच्च पार्ने र कार्यालयहरु विच प्रतिस्पर्धात्मक वातावरण निर्माण गर्न पुरस्कृत गरी प्रोत्साहन गर्ने कार्यका लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाउने समेत निर्णय गरियो ।

निर्णय नं. ५

विद्यमान राजनैतिक सङ्क्रमणको समयमा समेत जिल्लामा संचालित अधिकांश कार्यक्रमको प्रगति राम्रो भएकोले सम्वद्ध सवैलाई धन्यवाद दिने निर्णय गरियो ।

निर्णय नं. ६

राष्ट्रिय योजना आयोगले आवधिक योजना र वार्षिक योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा जिल्लाका सम्वन्धीत आवधिक योजना र वार्षिक योजना संग समन्वय गरि तयार गर्न सम्वन्धित निकायमा सुझाव प्रस्तुत गर्ने निर्णय गरियो ।